

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਉਮੀਦ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਜੰਗ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਡਰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੌਜ਼ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇਖੀ ਗਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਲੋਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਅੱਤਵਾਦੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰੋਸ਼ਾਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਟਕਰਾਅ ਵੱਲ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਜੰਗਬੰਦੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਆਈ, ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਉਮੀਦ ਜਗਾਈ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬੇਲਗਾਮ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮਾਪਿਆ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਜਵਾਬ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਵਿਕਲਪ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹਮਲਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਬੇਲੜੀ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਅਪਰਿੱਪਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵਿਗੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਜ਼ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕੁਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਸੀ, ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੁੱਪ ਸਿੱਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿਸਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧੇਸ਼ਨ (ਡੀਜੀਐਮਏ) ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੀਜੀਐਮਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੇਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਿਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੋਲੀਬਾਗੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮੌਜੂਦ ਵਿੱਚ ਬਲਦ ਹੋ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਸਤਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੰਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਵਿੱਡੀਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਸੀ, ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੁੱਪ ਸਿੱਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਿਹਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਂ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿਸਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧੇਸ਼ਨ (ਡੀਜੀਐਮਏ) ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੀਜੀਐਮਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੇਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਿਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੋਲੀਬਾਗੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮੌਜੂਦ ਵਿੱਚ ਬਲਦ ਹੋ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਸਤਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੰਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਵਿੱਡੀਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਸੀ, ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੁੱਪ ਸਿੱਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਿਹਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਂ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿਸਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧੇਸ਼ਨ (ਡੀਜੀਐਮਏ) ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧੇਸ਼ਨ (ਡੀਜੀਐਮਏ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੇਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਿਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੋਲੀਬਾਗੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮੌਜੂਦ ਵਿੱਚ ਬਲਦ ਹੋ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਸਤਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੰਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਵਿੱਡੀਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਸੀ, ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੁੱਪ ਸਿੱਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਿਹਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਂ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿਸਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧੇਸ਼ਨ (ਡੀਜੀਐਮਏ) ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧੇਸ਼ਨ (ਡੀਜੀਐਮਏ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੇਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਿਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੋਲੀਬਾਗੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮੌਜੂਦ ਵਿੱਚ ਬਲਦ ਹੋ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਸਤਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੰਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਵਿੱਡੀਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਸੀ, ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੁੱਪ ਸਿੱਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਿਹਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਂ ਤੋਂ ਕੇ ਕੁਟੁਮ਼ਭਾਜੀ ਤੱਕ, ਜਿਸਦਾ ਦਰਸਾਵ ਪਾਸੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿਸਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧੇਸ਼ਨ (ਡੀਜੀਐਮਏ) ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧੇਸ਼ਨ (ਡੀਜੀਐਮਏ) ਨੂੰ ਇ

